

Drapl. H.
20.1.17

Livli

Nr. 1.

1937.

Aibakäärn "Livli" ulzādamist tygub

Akateeminen Heimoklubi Helsinki.

Janvar.

Īnda 10 sant.

Seismōz aigast.

Pāgin vornō ūds aigastōs!

Īnda entš riek
Īzand kaddō
ja lūōb tām pāl,
kyl ta sie tieb!

(D.1.37.5)

Sie sāpi Jumal um abtōn!
Ne at sūnēd, missōd pāgin
sydamōd at rōkandōnd vanan
aigastōn loppōs ja ūd ai-
gastōn yrgōs. Vorzi um seļ-
li ristīng, zis nej tapartōb,
kis tapartōn, ku Jumal se
um, zis mēdi sidsō mēilma
aigas jūdōb, ja vartōb. Nē,
nej maddōn jēgūdōn volks
tapartōmōst, sie sāpi um
Jumal mēdi abtōn.

Aga kuj lē jeddōpen?

Mēg ab ūom vel kuonnō,
mad riek lēo jeddōpen. Va-
na aigastōn loppōs, yrgiz
yldip ūz aigast, ūz jēg mad
jelamiz riek. Ab ūo mittō
silmapilkō sellist aigō, ku
mēg vāiksmō iedō prikol
ja hōvō-kovvō. Mēg lām
ydstyd jeddōpen, ilm mingist
prikol lemist. Jēg sūnd,
jēg pāve um ūz sam, mis
mēg astm entš jelamiz riek
pāl. Mēg ūom ydstyd ama
aiga riekmed sids mā pāl.
Sie mēg rōdōm ama emip
nej aigast yrgandōksōs. Sieda
tūdōb, ab yd van vāzōn
riekmiez, zis um juba lez-
gōl riek tatkamōn, aga ka
nūor ja veggī riekleji, kis
vel pā pystō astab, entš
jelamiz riek yrgandōkst. Pāl-
diņ nej aigast yrgandōksōs,
ku ūom yrgōnd kādō tez
ūtō riek jaggō, me tēksmō
nej vāggō nāgō ja tieudō,
mis maddōn riek pāl jeddō
tulab. Aga riek mā jedsō
um mā silmadōn vizzō lag-
tōt, abtuntōb, absieldi. Mēg
ab tiedam, mis ūz aigast
tūōb entšōn ypi. Siepierast
mēsi vōib kievamstiz suggō
ārga mēl ja irm, ku yr-
gōm set mōtlō ammō, mis
maddōn vōib vastō tūlda.
Vōib vōlda mēdi vōdlōd
ada ja murā, vōib vōlda

kāndatōkst ja kūolōm um
maddōn vāggō lezgōl. Aga kuj-
sid, jeddōpen maddōn um lē-
mōst, prikol iedō ja vōdlō
ab vōimō, tāgiz kiero um
abvōidōb. Siepierast tūdōm,
ku ab ūo jōvist vōlda
ykeigip. Mēg tēksmō mingiz,
zis mēdi jūdōb ja abtōb,
klien pāl vōim lūotō ja
zis vōim vārgō lieudō.
Selliz aigal tulab mā-
ilma mā jūr ja tōitab
maddōn entš abbō. Se tōi-
tab maddōn abbōl entš ab-
jumalidi. Se radziatōb mēdi
lūotō ja vōttō abbōl entš
kōvalitō, tiedamist, rādō, ris-
ting joudō ja mēdō seļ-
listō, mis mēilma vōib an-
dō. Se tōitab, ku ne vōi-
bōd mēdi abtō. Ja kuj kie-
vamstiz mēg ūom vālmōd us-
kō sien, ku se nej um.
Aga voi, mingi pietuzs se
um, mingi jeksimi! Risting!
mēilmas ab ūo mēilma pasta-
mist, ab ka rov kads ūo
risting pāstami, ab ab, ab
vāp. Ab mēilma joud ab ka
rov kōvalit vōib sādō tul-
bizi aigōi ab ristīng je-
lamiz riekkō. Mittō mingi
sie mēilma joud, ab kōva-
lit, vōi sieda tiedō. Se
tieb set yksaināgi, se kis
vālikōb mēilmō ja ammō
mis sāl um, sie tieb Ju-
mal, Īzand Tsebaot tōuvō ja
mā Lūoji. Set ta, kis ku
ja tādōd riekidi tōuvōs
sādōb, sādōb ka jēgūd rist-
ting jelamiz riek sids
mā pāl.

Ni yrgōs ūtō aigastō
um mā dōn ka tiedamōst,
klien kaddō mēg uskōm entš
jelamiz jūdōmiz. Vōi mēilma
āp Jumal kaddō, vōi Jumal,
Īzand amavālikisijiz kaddō? Vōi
tāmō jellō ūtō aigastō
Jumal jūdōmiz all vōi
ilm tānda? Se um kyzzimi
mis Īzand Īz panab māi-
dōn jēgūdōn jeddō, ka sien,
kis arnōb ku ta um juba

lūotõn Jumal pāl, siest ku
 ka jēgaydõn sellizõn um
 tapertõmõst, ku tām sydāmõs
 ja jēlamizõs um vond ydst-
 yd pāgin, kād izand pāl-
 kimist - Jumal ja mēilma
 pākimist. Jēgayks um jēk-
 sõn Jumal jüst jara, nej
 kuj um kērtõt: "Amā at
 jeksõnd jedspep, tikkiž amā
 at abvõlõtõbõks ienõd!..
 Aga miks nej um? Miks mēg
 ab tūlm Izand mā Jumal
 jūr. Miks pālkõm kādõ izan-
 dõn? Miks pālkõm vel mēil-
 ma abjumalidõn, kis ab vōit
 mādõn abtõ? Jumal ab tē
 selliz kād izandõn pālki-
 mist. Ta tēb laz mēg jē-
 tagõm tikkiž tam kādõ
 ja laz lūotõgõm tām pāl
 yd. Ja az mēg siedo tiem,
 siz mēg vōim vōlda ilm
 mingist murtõ ud aigastõs.
 Aga abvõp um vōlda
 mēilma abjumald jūdīmizõs,
 kis vībõd mēdi ydstyēd ju
 kogaz õigiz riek pāld ja-
 ra, patud ja kūolõn sū
 sizzõl. Kuj jennõ murud ja
 ablūotõks kēndõldi um jūok-
 sõn nant rovst silmsti, kis
 at jellõnd ilm Jumalt, ja
 kuj jennõ riem ja vōp
 kēndõldi um jūoksõn nant
 rovst silmsti, kis at ēntš-
 te jettõrd Izand jūdīmiz
 ala. Jōvist um vōlda Jumal
 jūdīmiz all! - Kit, luggiji
 vōi Izand um sinda min-
 gizkõrd jara unnõn? Aigastõd
 at tunnõd ja lānõd, aga
 pāva pāvan ja aigast aigas-
 tõn um jutlõn: Jumal um
 ustatõb! Pāgin mād ymmer
 ieb mēitizõks, aga Jumal ja
 tam elastõm pīlõb nej iz.
 Kit, vōi se ab ūo pī-
 lõn sie stund sēpi? Laz
 kyl Izand um mādõn min-
 gizkõrd ytõ ja tuoista
 kiēldõn, ta um kujgid pā-
 gin andõn ja abtõn. Ja
 ta tēb abtõ ka jeddõpen.
 Slepierast jētagõm entsta
 Izand, mād Jumal jūdīmizõ
 sies yrgdõt aigastõs, siz
 mādõn ab lī kērtõmõst
 mittõ mided, aga vōim lā-
 dõ tām vārtimiz all ka
 kūolõmõn vastõ ja sie
 kouči iganizõ jēlamizõ, siest
 ku ta tygub, abtõb ja
 visiptõb. Nej siz sa ka,
 luggiji; anda entš riek
 Izand kādõ ja lūot tām
 pāl, kyl ta sie tēb!
 E.V.

Mel, Kas Dievam debesīs
 ļauj valdīt,
 Mēg, Izand, Sinkõks yrgõ tāmõ
 Entš riekõ kādõ, anda sa
 Iz vonrõ, siz mēg vonstõt sēmõ,
 Ku sinstõ pyvastõt līb ta;
 Tal Jumal mādõn ypi iz,
 Alt siēldõmtõ mād sydāmiz.

Abt, Izand, ēdist riekõ kādõ,
 Abt ydtuoista ka armastõ,
 Abt, Jumal, mursõ Sin jūr lādõ,
 Abt vajjõ kubsõ kēndatõ;
 Sin jōva mēļ laz mādõks līg,
 Vol ytõluggõ ab ja tyg.

Ku iga rek ykškõrd līb kādõt,
 Kyl jeltõt, jūokstõt, vōikslõtõt,
 Ku murud vajad lībõd nādõt,
 Ku kyl līb lūotõt, armastõt,
 Siz, Jumal, mēdi sinõ vī,
 Kus jēlami um igani.

Kūolõnd.

Sīkrags kylas at kūo-
 lõnd:
 Didriķis Lēmanis. 15. detsem-
 bõr kū pāvan 1936. a. - 86
 aigastõ vana.

Līze Ermanbriks. 4. janvar
 kū pāvan 1937. a. - 77 aigastõ
 vana.

Klēvs Priēde. 15. janvar
 kū pāvan 1937. a. - 85 aigastõ vana.
 Ne vanad pūd at kūolõnõd
 Ja nūrõi vōzdi jettõnõd
 Laz kazagõd nant kūozõs.

Rek lāb minnõn kuodpūolõ,
 Iza kuodai samud vībõd.
 Kādõ riekõ ēdistõ
 Vāztõb ļalgi, loptõt lībõd
 Murud, vajad, lālamõd,
 Kūrba kēndõld kaddõnõd.

Kuodai lādõ tēb ma ni,
 Kaibõb patud Iza jeddõ;
 Ma ūob tāmõn pierriji,
 Kas siz lāps vōib ulzõ iedõ?
 Kis vol kaddõn kuodai tēb,
 Kis vol kūolõn jellõ sēb.

Sõbrad, lapst, set vodligid,
 Kuodai ykškõrd amā lātõ;
 Pāvdi, kuči, vārtligid,
 Kierdõ piddiz lāmõ nātõ,
 Tulab õdõg āmarõks,
 Liti yõ entš pimdõmõks.

Touyõ Tāpi, ala kiēld
 Entš jūr sizzõl vōttõ mēdi,
 Sellistõks tie mōtkõd, mēld,
 Ku mēg vōikslõm ylzõpēdi;
 Iza õļ nei armzistiz
 Kutsub kuodai riekõs jiz.
 P. Karliņš pierrõ.

1936. aigast, Ta um lānd, se 1936. aigast, ja ku mēg vartlōm tagiz ja mōtlōm yļ līvlist volmiz tāms, siz um lālam sydamōks tapartōmōst, ku ta kulturellizōs jelamizōs veitō midagid um tūend, Tierandōksōks um mādlōmōst ēstliži, kis kaimist tegiz, kuj jega aigast, taļspyvad paldidi āndidi līvlist lapstōr. Ka sūomlist pūolst at sie jaguks tund 55 lattō, ja Sūomōmāl um ulzō andtōt "Piški katkismus," mis Edgar Vālgamā um kubbō pand. "Līvliz" detsembēr kū N-rōs sai juba tieutōt, ku "Līvōd Sōbrad Seltš Lejmāl" tō kuorō āndidi taļspyvadōks līvlist lapst pierast, kis oppōbōd jemskieldō. Ni um lugdōb Ēstimā aigakēras "Postimees", ku ka Rīgōst um randō tund sūr pak līvlist lapst pierast.

Pāgin tienandōkst! Līvōd yļ tyō vol ka, aļ nei vōib kītō, gōdali. Aigast tauzku sai pidtōt april kū perizis rāvis ja ūz jūd vōiz yrgō tyōdō tiedō set maij kū sydamōl. Leb sie dugiz jagin ka se, ku ta iz jōda ja iz sōimō V Sūomō-Ugrōd kulturkongressō, Tallinnō.

Mādlōs V Sūomō-Ugrōd kulturkongressō um ka sies kūzōs ēnerglistiz protestiērōmōst sellist sōnad vastō, mingist sāl at kītōt, ku līvlist iz āb tājid līvlistōks vōlda (Fenne-Ugrica V B lk.391). Ma āb vōi ja āb tō ka tās tūlda mingist vastōargumentōdōks, set luotōb, ku jeddōpēdin amad, kis ēntstā luggōbōd līvlistōks, tīekst pozitīvō rovtyōdō, ja āb lūckst leb āb lebbōmōtlōtōt sōnad sugrovd jūs vāndizi mōtkidi ja līvlist vail nukritō ja murglist miēldō.

Ka rovkuoda nustamiz aļzō iz sōita yļ jūd yļ sie pūol aigast, mis ta um vond tyōs, kujid tādizistiz jeddōpēdi vīdō. Vālikstōks iz vizant emia ūdpāl rovkuoda bōvplānō, siest, ku jūd iz vōi ylzō nāgtō kapitalō, mis sōks vōiks kuoda nustamist loptō. Pālandōkst sūr sugrovd jūr yļ mingist garantajid, ku nant kāst sak

sie rā, voljt jagin obalist, jagin āb arusādōt.

Līvōd yļ Vārta jag um, kuj sōb tieutōt, taudlistiz maggōm innōn, nej ku mittō aigast tauzku āb ūkubbō tund, laz vōigō jūdō rustō.

Aigakēra "Līvliz" ulztulmi iz ūo ka kōrdapiēri, rā pūtōks pierast; at ulzandtōt set 10 N-ōrt. Pāgin lālamt ja tyōdō tied ylnustami letkielō.

Selli um vond, lītōld kubbō vōttōs, mulli aigast. Luotōm ku paldidi 1937. aigast tūob līvlistōn syltāudin kulturellizi ēdrōmidi. K.Stalte.

Ūz rāntōz yļ līvlist.

Stud.phil.L.Rudzītis.

Amad līvlistōn jōvist tuntōb tieuamiez O.Leorits - Vāldapā, Tartus, lāndaigast lo-pandōksōs (detsembēr kūs) um lassōn ulz ents ūd rāntōz: "Volkslieder der Liven", s.u. "Līvō rouvčlōlōd". Rāntōz um keratōt saksakiels ja tam sangdit um 608 liēdpūoldō. Jegayks vōib, rāntō nāds, mōtlō, kas līvōdōn ōigistiz um nej pāgin lōlidi ja kas se vōib vōlda, siest, aļ māddōn um mingizkōrd lōlamōst līvō rovčlōlidi, siz tiedam, ku lālamstiz um nēdi lieudō. Kuoztamist āndab rāntōz iz ja siest ma taks tam pidug jūs rāzki vībō. Rāntōz, kuj sieda tam outōor iz kītōb, um pitkad aigastōd tyō kaz. Sūrdō vajjō um maksōn ammō kubbō kuorō. Rāntō ylz vōttōd materialōd at tuōziņ lajgad, set nūzōb kyzzimi, kas ne amad peļlistō ōuvō tāms kūzō lieudō.

Ku ma leks luggōs leb rāntō liēdpūold mōtsa, siz ma veitō liēdiz siest, mis um tuodstiz līvōd rov vārandōksōst. Ama sūrimi jagi, rāntō ylz vōttōd lōlisti, um tund letkielnikad ja munt rovōd lōlōd tagavarast. Vōib siest, rāntō periz liēdpūol jūr tunds, kādmieļkōks vōlda, kas tam peļizkēram āb lāks mōitiz kilō. Se aļgō tāntōg, ku rāntōs pūtōbōd ōigist līvōd rovčlōlōd. Nēdi

um ka - kyl jembit, kyl veit-
tim tundtõb, set ne kadõ-
bõd mü vailõ jara. Volks
vond paramstiz, koks outor
legtõn õigizi līvõ lōlidi
izpēdi ja ab keratõn nēdi
siegamōl tulkimistõks, kien
vertuz sūrimiz jaguks um
yl amad madal. Ilm sieda,
siest ku outor um saggōld
ārmakstõn kommentaridi, yl
lōlõd suggimiz, luggiji vōib
õsagõ ja līvõ lōlõdõks pid-
õõ sellizi, mis umit sellist
ab ūot.

Až ma ka jōvist ab
muoista, mis um pand ou-
torõn amdi, sellizi ja tuo-
lizi, letlist ja munt rov-
võd lōlõd tulkimiži tādõl
panda ja ents rāntõ siz-
zõl vōttõ, siz sieda ma
yl amad ab muoista, miks-
pierast ta jennõ õigizi
līvõ lōlidi um lītiptõn,
aga set fragmentarlistiz ylz
keratõn, vap 28., 411., j.m. Amtist
līvõ rouvõ lōlõd pūtõbõd
rāntõs yl amad.

Rāntõs um pitka jagu
yl līvõd kēznõgõd yrdõkst.
Sien material um vōttõt
līvõd ezmiz kulturtyõtējiz
Jō. Printsjōn sen. (synd. 1796.
27. XI., Pizas.), loultijiz K. Stalte,
B. Gūtman (Kūolkas) ja veitim
ka munt kerad ovatõd kadst.
Um kītimist, ku se um ama
vertlimi jagu amas rāntõs.
Tānst jegaydõn sēb siel-
dõks, mingist yt līvõd kēz-
nõgõd.

Mi pār sōnnõ rāntõs
kēlbatõt ortografijõst. Ta um
pūolfonetili, pigataga fonetili.
Kēdkillijist pitkaks ezmizõks
jaguks rāntõs ab ūot. Outor
keratõb "āggast, ājnad, nājsta,
vōjdab." Ta panub tādõl ka
murdtõkst, keratõs "ā, i, z, p, i-
lõg, lā'b". Pūolentskillijist
ā "i" ta keratõb "j"-nõks,
aga "u" ta laskub yl amad
ulz, keratõs "rjek, pjedag, so-
da." Vel vōiksmõ ka ipõl pān-
da, ku O. Loorits keratõb: "ab
sā antõd" lopendõksõks "d", ab
"t".

Kougimstiz um kītimist,
ku rāntõs at ka sellist
tūolist druk vigad, nād. 556.
lp. sūslijid (sūrslijid), 558. lp.
kouv um tulkitõt sōnaks Brum-
men Brunnen azmōl, etc. Abjõ-
vist syskab silmzi selli
"ēstitsism" kuj "riemli" 298. lp.
Ponds "lusting" azmõ "riemli",
outor vōiz luggijidõn seļtõ

periz sōna suggimizõst, siest
rāntõz umit um tievdmaterial
varandõks.

Perizõks kēdmielkõks
vōib vōlda yl sie, mis ān-
dab se, ku outor eđizsõnas
lyvab kūozõ yd "Kostrõg-ki-
lanika" nīzõn yl līvõ
vōikslimist letkielnikadõks.
Nīz, mis um tendentsiozli,
ab vōi līvõd ja letlist
rovvidi lezgõltõ. Imlõtõ um
kougimstiz ka, mis outorõn
pār līvõd "saksa" sakskielõ
39., 55., 100., j.m. liedpūolis
sōnaks "herr" ylnustõ. Siz
vel abmuoistõb um R. Dziad-
kovsky biografij, kus outor
rōkandõb yl "kuolõn" letlist
demokratij ja nustab ulz
letlist kommunistõd "strēl-
nieki". Kas outor tēb tieud-
tyozõ politikõ sizzõl vied-
dõ?

Mēitizõks līvlist ja
amad, kien ne ūoltabõd,
vōibõd outorõn set tiennõ,
ku ta um akkõn nej lā-
lam tyõ jūr, mingi um
mingist rovvoid folklor ja
lōlõd kubbõ kuozimi, kē-
dõl panmi ja ylz keratimi.
Tienu ka minst!

Aigast taužkub.

"Līvõd yt" aigast tauž-
kub sēb pidtõt Mazirbe ky-
la vanas skūoltubas 17.
februar kū pāvan, kiela 12
pāvõ. Az sielaigal ab lī
kubbõ tund ytlist lug,
siz yd stupd pierrõ, kiela
l-kõks yrgõb statutõd pierrõ
taužkub jegayd ytlist lug
jūs, pāvakõrdaks:

1. 1936. aigast yllõ vaptlimi.
2. 1937. aigast budzet.
3. Jūd nustami.
4. Amasuglist yt tyozõ sādijist
kyzzimist.

Līvõd yt jūd.

Ulzāndaji: M Stalte.

Tuoimiji: K. Stalte.

Adres: Mazirbe, Latvija.